

دستاوردهای انقلاب اسلامی در حوزه بهداشت و سلامت

پیروزی انقلاب اسلامی مردم ایران در بهمن ۵۷، در همه زمینه‌ها باعث ارتقا و پیشرفت شد که یکی از این پیشرفت‌ها، در حوزه بهداشت رقم خورد. براساس آمار، بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، در حوزه‌های مختلف از جمله بهداشت و سلامت، پیشرفت‌های فراوانی حاصل شده است. افزایش تعداد بیمارستان‌ها و مراکز درمانی، توسعه بهداشتی، افزایش امید به زندگی و کاهش مرگ و میر کودکان زیر یک سال و کاهش مرگ و میر مادران، رشد تعداد پزشکان و متخصصان حوزه سلامت و رشد دانشگاه‌های علوم پزشکی، ارتقاء تجهیزات پزشکی و درمانی و ... بخشی از دستاوردهای انقلاب اسلامی در حوزه پزشکی و بهداشت محسوب می‌شود.

تاریخ: ۱۴ بهمن ۱۳۹۷ - ۱۴:۳۸

کد خبر: ۴۵۳۳

پایگاه مرکز اسناد انقلاب اسلامی؛ پیروزی انقلاب اسلامی مردم ایران در بهمن ۵۷، در همه زمینه‌ها باعث ارتقا و پیشرفت شد که یکی از این پیشرفت‌ها، در حوزه بهداشت رقم خورد. براساس آمار، بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، در حوزه‌های مختلف از جمله بهداشت و سلامت، پیشرفت‌های فراوانی حاصل شد که نسبت به دوران حاکمیت رژیم پهلوی از رشد کمی و کیفی فراوانی برخوردار بود. بهبود وضعیت سلامت عمومی شهروندان، افزایش محصولات درمانی و پزشکی در نقاط مختلف کشور، افزایش سطح امید به زندگی و کاهش مرگ و میر از جمله مواردی است که نشان دهنده رشد و پیشرفت در حوزه سلامت است. این نوشتار به بررسی دستاوردهای انقلاب اسلامی در حوزه بهداشت و سلامت می‌پردازد.

۱. شاخص امید به زندگی

براساس گزارش برنامه توسعه ملل متحد، از سال ۱۳۳۹ تا ۱۳۵۷ شاخص امید به زندگی در بدو تولد از ۴۹ / ۵ سال در سال ابتدایی به ۵۱ / ۵ سال به سال انتهایی رسید؛ یعنی امید به زندگی در بین ایرانیان در آستانه پیروزی انقلاب اسلامی جزو پایین‌ترین رتبه‌ها در جهان بوده است. در حالی که بعد از پیروزی انقلاب هر چند ۸ سال درگیر جنگ بودیم اما امید به زندگی در ایران در سال ۱۳۶۷ به ۶۱ / ۵ سال رسیده است. یعنی در ۱۰ ساله اول بعد از پیروزی انقلاب ۱۰ سال امید به زندگی ایرانیان بیشتر شده است.^[۱]

گزارش بانک جهانی نشان می‌دهد، امید به زندگی مردم ایران از ابتدای انقلاب تاکنون ۲۲ سال افزایش یافته است. آمار بانک جهانی نشان می‌دهد در سال ۱۳۵۵ مردم ایران به طور متوسط تنها ۵۵ سال عمر می‌کردند که در سال ۱۳۹۶ به ۷۶ / ۲ سال افزایش یافته است.

۲. کاهش مرگ و میر ناشی از بیماری‌های واگیردار

با پیشرفت پزشکی و نظام سلامت در جمهوری اسلامی ایران، علل مرگ و میر کمتر شده و فوت ناشی از بیماری‌های واگیردار و مشکلات بارداری و زایمان در ایران کاهش یافته است. افزایش خدمات بهداشتی در جمهوری اسلامی ایران، موجب تغییر در ترکیب مرگ و میر و دگرگونی در ترکیب بروز بیماری‌ها شده است.^[۲] شاخص مرگ‌ومیر خام

در کشور ایران بر اساس آمارها از ۱۳ نفر به ازای هر ۱۰۰۰ تولد زنده در سال‌های ۱۳۵۴-۱۳۴۹ به رقم ۵ نفر در سال‌های ۸۹-۱۳۸۴ کاهش یافته است. براساس مطالعات انجام شده، کاهش عمومی در مرگ‌ومیر کودکان در کشور ایران طی چهار دهه اخیر وجود داشته است. [۳]

گسترش شبکه بهداشت عمومی منجر به کاهش فراوان مرگ و میر کودکان زیر پنج سال شده است که نسبت به دوران قبل از انقلاب، رشد چشمگیری داشته است. [۴] براساس گزارش بانک جهانی، در دوران رژیم پهلوی سالانه بیش از ۱۴۰ هزار نوزاد جان خود را از دست می‌دادند که این رقم در سالیان اخیر به زیر ۲۰ هزار نوزاد کاهش یافته است.

۳. افزایش تعداد بیمارستان‌ها و مراکز درمانی

در اواخر رژیم پهلوی حدود ۵۵۸ مؤسسه درمانی با ۵۷۹۲۷ تخت در سطح کشور وجود داشت که براساس جمعیت کشور آمار نامناسبی محسوب می‌شد. [۵] این در حالی است که در دهه چهارم انقلاب اسلامی، مراقبت‌های بهداشتی اولیه (PHC) با ارتقای پوشش ۱۰۰٪ جمعیت شهری و بیش از ۹۴٪ جمعیت روستایی کشور همراه بوده است. در عین حال، ایجاد نظام شبکه بهداشتی-درمانی به عنوان یک الگوی جهانی با بیش از ۱۸ هزار خانه بهداشت و ۵ هزار مرکز بهداشتی-درمانی به وقوع پیوسته است. [۶] این مراقبت‌ها از طریق ارتقاء تعداد مراکز درمانی و بیمارستان‌ها به وجود آمده است و در همین راستا می‌توان توزیع بیمارستان در استان‌های مختلف و رعایت عدالت بهداشتی در تمامی نقاط کشور را مشاهده کرد. [۷]

در حالی که در سال ۱۳۵۷، تنها ۳۷ درصد شهرهای کشور دارای بیمارستان بودند، این رقم هم اکنون به بیش از ۹۴ درصد رسیده است. هم اکنون تعداد بیمارستان‌های فعال کشور و تخت بیمارستانی ثابت به ترتیب ۹۱۰ و ۱۴۸ هزار می‌باشد. در حالی که در سال ۱۳۵۷ این ارقام ۵۵۶ و ۵۶ هزار بوده است.

۴. رشد تعداد پزشکان و متخصصان حوزه سلامت

در دوران پهلوی برای سراسر جمعیت ۳۶ میلیونی ایران به وسعت تمام شهرهای کشور فقط تعداد محدودی پزشک وجود داشت و روستاهای کشور تنها با ۱۵۰۰ مرکز بهداشت درمانی روستایی بدون پزشک و متخصص رنج می‌برد. [۸] تعداد پزشکان موجود در کشور اعم از پزشک عمومی و متخصص رشته‌های مختلف در سال ۱۳۵۷ حدود ۱۴ هزار نفر بود، این در حالی است که بخش قابل توجهی از این رقم هم شامل پزشکان خارجی و بیگانه می‌شد. با این حساب، باز هم به ازای هر ده هزار نفر حدود ۳/۹ پزشک وجود داشت. [۹] براساس گزارش بانک جهانی، شاخص پزشک به جمعیت در دوره پس از پیروزی انقلاب ۶ برابر بهبود یافته است.

کشور ایران در سال ۵۶ با ۳۳ میلیون جمعیت، نیازمند ورود پزشک خارجی از سایر کشورها بوده است، اما هم اکنون با جمعیتی بیش از دو برابر و به تبع آن با نیازی بیشتر به پزشک، با رشد تعداد پزشکان در کشور مواجه است. همچنین در زمینه پزشک متخصص نیز از جمعیت ۷۰۰۰ نفر در سال ۵۷ به جمعیت ۷۲.۷۹۲ پزشک متخصص در حال حاضر رسیده‌ایم و همچنین باید گفت که مردم بسیاری از کشورها به منظور درمان به کشورمان سفر می‌کنند تا تحت نظر پزشکان ایرانی به درمان خود بپردازند. [۱۰]

۵. رشد دانشگاه‌های علوم پزشکی

قبل از پیروزی انقلاب حدود ۷ دانشکده پزشکی در دانشگاه‌ها ایجاد شده بود، اما در حال حاضر حدود پنجاه دانشگاه علوم پزشکی در سراسر کشور به فعالیت می‌پردازد. تعداد ظرفیت پذیرش دانشجوی پزشکی از حدود ۶۰۰ نفر قبل از

پیروزی انقلاب به حدود ۶ هزار نفر در سال افزایش یافت. سال ۵۷، تعداد کل پزشکان دارای کارت نظام پزشکی حدود ۱۷ هزار نفر بود، در حالی که طی سال‌های گذشته، حدود ۱۴ هزار پزشک در دانشگاه‌های علوم پزشکی سراسر کشور تربیت شده‌اند. [۱۱] در چهار دهه گذشته رشد برجسته تعداد دانشگاه‌های علوم پزشکی در کلیه استان‌های کشور به ویژه استان‌های محروم، افزایش تعداد دانش‌آموختگان گروه‌های علوم پزشکی به ویژه زنان و قوانین مربوط به حضور این فارغ‌التحصیلان در مناطق محروم از جمله موفقیت‌های بخش آموزش پزشکی است. [۱۲] تأسیس بیش از ۵۰ دانشگاه علوم پزشکی، ۳۵۰ مرکز بهداشت شهرستان و ۱۷۰ دانشکده رشته‌های مختلف علوم پزشکی در کشور تا سال ۱۳۹۲ به وقوع پیوسته است. [۱۳] همچنین تا سال ۹۶ با توجه به افزایش پزشکان و دانشجویان پزشکی این تعداد در ۶۰ دانشگاه علوم پزشکی در کشور مشغول به فعالیت هستند.

۶. ارتقاء تجهیزات پزشکی و درمانی؛ خودکفایی در لوازم پزشکی

در دوران رژیم پهلوی حدود ۵۰ شرکت تولیدی در زمینه تجهیزات پزشکی در سطح کشور وجود داشت که همگی مواد اولیه را از خارج وارد و در داخل ایران مونتاژ می‌کردند، این شرکت‌ها تنها توانایی تامین ۳ درصد از نیاز کشور را داشتند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی بیش از ۵۰۰ شرکت تجهیزات پزشکی مشغول به فعالیت هستند. بر اساس آمار امروزه بیش از ۸۰ درصد از نیاز ۹۱۰ بیمارستان سراسر کشور را شرکت‌های داخلی و دانش بنیان تهیه می‌کنند. در حال حاضر واحدهای تولید کننده تجهیزات پزشکی در کشور بیش از ۸ هزار نوع وسیله پزشکی در کلاس‌های مختلف، تولید و به بازارهای داخلی و خارجی عرضه می‌کنند.

دبیرخانه کارگروه ارزیابی و تشخیص صلاحیت شرکت‌ها و مؤسسات دانش بنیان و نظارت بر اجرا تاکید دارد که ایران در حوزه‌های مختلف ماشین آلات و تجهیزات پیشرفته در حوزه داروسازی پیشرفت‌های فراوانی را داشته است که در زمینه‌های مختلف طراحی و ساخت قابل رویت هستند. [۱۴] و برخی از این تجهیزات به قرار زیر است؛

کسب رتبه نخست تولید دارو در سطح منطقه، تولید ۹۷٪ از داروهای مورد نیاز و صادرات دارو از جمله داروهای بیوتکنولوژی، خودکفایی در ساخت انواع واکسن، ریشه‌کنی فلج اطفال و سایر بیماری‌های فراگیر، پوشش واکسیناسیون از ۳۰٪ به ۱۰۰٪، افزایش تعداد بیمارستان‌ها و مراکز درمانی، توسعه بهداشتی کشور و موفقیت در اولویت به پیشگیری بر درمان و در نهایت افزایش امید به زندگی و کاهش مرگ و میر کودکان زیر یک سال و کاهش مرگ و میر مادران از دیگر دستاوردهای علمی در شاخه پزشکی محسوب می‌شود که می‌توان از آن به‌عنوان انقلاب پزشکی نام برد.

همچنین اکنون ایران مقام چهارم تولید داروهای نوترکیب را در سطح آسیا داراست و تاکنون ۱۴ دارو از این نوع در کشور تولید شده است. داروی نوترکیب به طور عمده در درمان بیماری‌های صعب‌العلاج مانند سرطان‌ها، برخی بیماری‌های ویروسی، ام‌اس و هموفیلی به کار گرفته می‌شود.

سل، دیفتیری، سرخک، حصه، وبا، سیاه‌سرفه، جذام و هیپاتیت B از بیماری‌های شایع و گریبانگیر مردم در دوره پیش از انقلاب بود. پس از پیروزی انقلاب، پوشش گسترده واکسیناسیون کودکان زیر ۵ سال علیه بیماری‌های واگیردار از ۲۰ درصد به ۹۵ درصد در سال ۱۳۸۰ رسید. اکنون همه کودکان کشور از بدو تولد علیه برخی از این بیماری‌ها حتی در دورافتاده‌ترین منطقه‌ها نیز واکسینه می‌شوند.

تولید چهار ماده اولیه دارویی برای ساخت داروهای جدید فشار خون ریوی، ساخت داروهای درمان مشکلات انعقادی و ساخت داروهای شیمی‌درمانی، ساخت و تولید نخستین نانوداروی تزریقی ضدسرطان با نام تجاری «سینا دوکسوزوم» قابل استفاده در انواع سرطان ناحیه شکمی، تولید داخلی داروی «لووفلوکسازین» برای درمان بیماری‌های عفونی، تولید داروی ضد سرطان «پکلی تاکسل» برای درمان انواع سرطان‌های ریه، پوست، تخمدان و سینه، داروی ضد سرطان «دوکسوروبیسین» با فناوری نانو، داروی «ستروریلیکس استات» برای درمان نازایی، داروهای نو ترکیبی برای بیماران ام

اس (با عنوان سینووکس)، بیماران خاص (با عنوان اینترفرون بتا، گاما و آلفا) و مبتلایان به هپاتیت C (با عنوان اینترفرون پگنیل) تنها نمونه‌ای از تلاش محققان ایرانی است.

چنان که آمار نشان می‌دهد، وضعیت سلامت و بهداشت در جمهوری اسلامی ایران نسبت به رژیم پهلوی رشد کمی و کیفی داشته و وضعیت رفاهی، سلامت و بهداشت مردم بهبود یافته است. در حوزه خدمات درمانی، افزایش سطح کیفی پزشکان، افزایش تعداد پزشکان و پرستاران در مناطق مختلف کشور، تامین داروهای مورد نیاز جامعه، توسعه سلول‌های بنیادی، گسترش تامین اجتماعی و پروژه‌های حمایتی، کاهش دادن هزینه‌های درمانی، کاهش مرگ و میر، افزایش سطح امید به زندگی و... در ایران پس از پیروزی انقلاب دستاوردهای فراوانی قابل لمس و رویت است.

پی‌نوشت‌ها:

۱- فرشاد مومنی، «انقلاب امید به زندگی ایرانیان را افزایش داد»، روزنامه اعتماد، شماره ۴۰۱۸، چهاردهم بهمن ۱۳۹۶، ص ۱۴.

۲- محسن عباسی اصل و دیگران، «خوشه بندی استان های کشور بر اساس شاخصهای سیمای سلامت»، مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی اسلام، دوره ۲۰، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۱، ص ۳.

۳- فیروز امانی و دیگران، «روند تغییرات علل عمده مرگ و میر در ایران طی سال‌های ۸۸-۱۳۵۰»، مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی گرگان، دوره دوازدهم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۸۹، ص ۸۵.

۴- GhR Heidari & RN Heidari, Iran Millennium Development Goal's in a Glance. Iranian Journal of Public Health. ۲۰۰۹; Vol ۳۸, p ۶۳-۶۴.

۵- حمید رفیعی، زیرساخت‌های اقتصادی در ایران، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ص ۲۹۸.

۶- مرکز روابط عمومی و اطلاع رسانی، مروری بر دستاوردهای انقلاب اسلامی در عرصه نظام سلامت، تهران، وزارت بهداشت، بهمن ۱۳۹۲، ص ۱.

۷- وزارت بهداشت، کارنامه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در طی برنامه پنج سال اول توسعه (۱۳۷۱-۱۳۶۷) و مقایسه آن با وضعیت موجود در سال ۱۳۵۷، تهران، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ۱۳۹۷.

۸- حجت سلیمان دارابی، «انقلاب اسلامی برای ایران چه کرد؟»، فصلنامه ۱۵ خرداد، شماره ۵، ص ۱۰۹.

۹- محسن مرادیان، کارنامه سی‌ساله جمهوری اسلامی ایران، مجله سوره، شماره ۳۲، ص ۲۷.

۱۰- گروه سیاسی بصیرت، مروری مقایسه ای بر کارکرد حکومت پهلوی با چهار دهه انقلاب اسلامی ایران، بهمن ۱۳۹۶، قابل دسترس در؛

<http://basirat.ir/fa/news/۳۰۹۲۶۰/>

۱۱- گروه سیاسی بصیرت، مروری مقایسه ای بر کارکرد حکومت پهلوی با چهار دهه انقلاب اسلامی ایران، بهمن ۱۳۹۶.

۱۲- سیدعلیرضا مرندی و دیگران، «تجربه ۳۰ ساله جمهوری اسلامی ایران در مولفه های اجتماعی سلامت و عدالت در سلامت: نقش ها و جهت گیری های آینده مجلس شورای اسلامی»، مجله علمی سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران، دوره ۳، شماره سوم، پائیز ۱۳۹۱، ص ۲۲۹.

۱۳- مرکز روابط عمومی و اطلاع رسانی، مروری بر دستاوردهای انقلاب اسلامی در عرصه نظام سلامت، تهران، وزارت بهداشت، بهمن ۱۳۹۲، ص ۳.

۱۴- دبیرخانه کارگروه ارزیابی و تشخیص صلاحیت شرکت ها و مؤسسات دانش بنیان و نظارت بر اجرا، فهرست کالا و خدمات دانش بنیان، ویرایش چهارم، تهران، دبیرخانه کارگروه ارزیابی و تشخیص صلاحیت شرکت ها شهریور ۱۳۹۶، ص ۵۶.